

УДК 726.5

DOI <https://doi.org/10.32782/2415-8151.2025.37.5>

ФОРМУВАННЯ ТА РОЛЬ САКРАЛЬНИХ ПРОСТОРІВ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

Гнатюк Лілія Романівна

кандидат архітектури, доцент,

доцент кафедри комп'ютерних технологій дизайну і графіки,
Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ, Україна,

e-mail: liliia.hnatiuk@npp.kai.edu.ua, orcid: 0000-0001-5853-9429

Анотація. Статтю спрямовано на аналіз сучасних архітектурних підходів до організації сакральних просторів в освітніх закладах, класифікацію їхніх функцій, а також визначення перспективних напрямів їх упровадження в інфраструктуру з урахуванням мультикультурності та світоглядної різноманітності.

Метою дослідження є теоретико-методологічне обґрунтування процесів формування сакральних просторів в освітніх закладах, а також розкриття їхньої ролі у забезпеченні духовно-морального розвитку, психологічного комфорту та соціокультурної інтеграції учасників освітнього процесу.

Методологія. Дослідження базується на комплексному аналізі сакральних комплексів, які інтегровані в освітній простір, із використанням порівняльного вивчення архітектурних рішень. У роботі застосовується міждисциплінарний підхід, що включає соціокультурні, психологічні та функціонально-архітектурні критерії оцінки ефективності сакральних просторів у вищих навчальних закладах.

Результати. Установлено, що сакральні простори в закладах освіти забезпечують не лише релігійні функції, а й суттєво впливають на психологічний клімат, етичне виховання та формування ідентичності університетської спільноти. Розкрито роль таких просторів у створенні відкритих, міжконфесійних і гнучких середовищ, які підтримують особистісний розвиток та духовне самовираження студентів і викладачів.

Наукова новизна дослідження полягає у систематизації та розширенні теоретичних підходів до інтеграції сакральних елементів у світовий освітній простір, а також у запропонованій методиці гармонізації релігійно-духовних функцій з академічними потребами сучасних університетських кампусів. Визначено прогалини у нормативному та методичному забезпеченні проектування сакральних просторів в Україні та запропоновано шляхи їх подолання.

Практична значущість. Результати дослідження мають значення для архітекторів, планувальників освітніх закладів та керівників навчальних закладів, які сприяють удосконаленню проектування та функціонування сакральних просторів, що забезпечують культурну інклюзію, психологічну підтримку та підвищення якості освітнього середовища. Запропоновані рекомендації можуть бути використані для розроблення нормативних документів із проектування сакральних комплексів у світових закладах освіти.

Ключові слова: сакральний простір, освітні заклади, академічний кампус, каплиця, університет, духовність, мультикультурність, міжконфесійність, релігійна інклюзія, культурна спадщина, готична архітектура, функціональність простору, дизайн, психологічний клімат, етичне виховання, інтеграція сакральної архітектури, духовно-освітній діалог, реставрація, студентське середовище.

ВСТУП

Сакральні простори – це території, призначені для духовного, релігійного або символічного самовираження людини. У сучасних освітніх закладах вони виходять за межі виключно релігійних функцій і здійснюють вплив на психологічний клімат, етичне виховання та ідентичність спільноти. Дослідження ролі сакральних просторів у закладах освіти є актуальним у контексті пошуку шляхів гармонізації особистісного розвитку, побудови довірливого середовища та формування ціннісних орієнтацій.

Сакральний простір – це спеціально організована частина простору, що набула символічного або релігійного значення. У традиційному розумінні до них належать храми, каплиці, молитовні кімнати чи меморіали. У сучасному освітньому середовищі сакральний простір може набувати гнучких форм: це не лише місця для релігійних практик, а й куточки для рефлексії, медитації, споглядання або психологічної самопідтримки.

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проблема формування та функціонування сакральних просторів у сучасних освітніх закладах здобула значну увагу науковців в архітектурному та соціогуманітарному дискурсах останніх років. Актуальність цього питання зумовлена трансформаціями духовно-моральних пріоритетів у суспільстві та критичною потребою інтеграції духовного й культурного елементів у структуру сучасної освіти.

Провідні тенденції у формуванні сакральних просторів досліджували О. Водотика, В. Проскуряков, Р. Стоцько [2; 11–13].

Останні дослідження демонструють, що архітектура духовно-гуманітарних освітніх центрів дедалі активніше поєднує традиції сакрального простору із сучасними архітектурними та функціональними рішеннями. Такий підхід ілюструє, наприклад, досвід Українського католицького університету, у новому студентському містечку якого храм становить ідейний і просторовий центр кампуса. Довкола нього концентруються освітні, наукові, житлові та рекреаційні функції. Сучасна методика планування потребує урахування принципів конфесійності, екуменічності, мультиосвітності та акценту на сакральному складнику у просторі й доктрині закладу [2; 4; 5; 11–13].

Водночас частина дослідників критикує спрощену інтеграцію сакральних елементів у систему освітнього простору. Архітектори

констатують нестачу комплексного нормативного та методичного забезпечення проектування і недостатній теоретичний супровід феномена сакрального простору в освітніх стандартах, як у типологічному, так і у художньо-стилістичному аспекті [3; 6; 7].

Дослідницько-теоретичні підходи запропонувала Л.В. Атаман [1]. Сучасна наукова література пропонує багаторівневу класифікацію та методи аналізу сакральних просторів у регіонах та в самих закладах. Дослідники відзначають вертикальну (*ієрархічну*) і горизонтальну (*центр – периферія*) структури сакральних територій, а також розрізнення за топографією, функцією, походженням (природні, релігійні, історичні простори), що прямо впливає на підходи до розроблення освітньої інфраструктури [1; 10].

Фахівці з освітньої архітектури пропонують найдоцільнішими вважати ті моделі, які поєднують освітню й духовно-культурну функції, забезпечують відкритість до різних конфесій, гнучкість використання простору (створення молитовних, медитативних, меморіальних зон). Доцільною визнається й організація багатоцільових сакральних просторів в освітніх закладах із мультикультурним або світським профілем [8; 16].

Дослідження впливу сакральних просторів на навчальний процес і виховання констатують велике значення сакральних просторів в освітньому контексті та окреслюють такі ключові ролі:

- формування ціннісно-етичної основи спільноти завдяки простору для духовної рефлексії та спільної молитви;
- зниження соціальної напруги, стресу серед студентів і працівників унаслідок облаштування місць тиші й відновлення;
- сприяння міжрелігійному та міжкультурному діалогу, розвитку толерантності за допомогою варіативних форм простору для представників різних традицій.

Окремо підкреслюється архітектурна функція: сакральні простори стають маркерами ідентичності освітньої установи, впливають на її естетичний, конотативний, символічний імідж [9; 10].

Аналіз наукових джерел підкреслює недостатність уніфікованих стандартів щодо формування та використання сакральних просторів у закладах освіти України. Залишається актуальним питання інтеграції сакрального у світську інфраструктуру без порушення принципів секуляризму та світоглядної свободи. Дослідники пропонують удосконалювати методику проектування, формувати міждисциплінарний підхід, включати

соціокультурні, психологічні, функціонально-архітектурні критерії оцінки ефективності таких просторів [10].

Аналіз сучасних досліджень засвідчує, що сакральні простори в освітніх закладах стають важливим атрибутом інституційної, духовної, архітектурної та соціокультурної ідентичності. Їх грамотне проектування та інтеграція в структуру і функціонування закладу освіти формують базис для гармонійного розвитку особистості, зміцнення стійких ціннісних орієнтирів та міжкультурного діалогу.

Цінність новітніх підходів до формування сакральних просторів в освітній архітектурі зумовлює потребу подальшого міждисциплінарного аналізу й активного впровадження в практику українських освітніх та культурних інституцій.

МЕТА

Теоретико-методологічне обґрунтування процесів формування сакральних просторів в освітніх закладах, а також розкриття їхньої ролі у забезпеченні духовно-морального розвитку, психологічного комфорту та соціокультурної інтеграції учасників освітнього процесу.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Сакральні простори, такі як каплиці, молитовні кімнати та інші місця для духовної практики, відіграють особливу роль в освітньому середовищі, особливо в закладах з релігійними або культурними традиціями. Їх присутність в університетах та школах виходить за межі суто релігійного значення, надаючи можливість для духовного та особистісного розвитку, а також формуючи сприятливе середовище для навчання.

Сакральні простори надають студентам можливість для усамітнення, молитви та медитації, що є важливим для емоційного благополуччя та зняття стресу. Вони слугують зонами для рефлексії та відновлення внутрішньої рівноваги, допомагаючи студентам зосередитися на навчанні та особистісному розвитку.

У мультикультурному освітньому середовищі сакральні простори можуть стати місцем для міжрелігійного діалогу та обміну цінностями. Вони сприяють розвитку толерантності та поваги до різних релігійних традицій, а також етичному вихованню студентів.

У багатьох навчальних закладах сакральні простори є частиною їхньої архітектурної та культурної спадщини, що символізують зв'язок закладу з його історією та традиціями, а також можуть вражати своєю архітектурою та мистецьким оформленням,

стимулюючи інтерес студентів до культури та мистецтва.

Сакральні простори сприяють розвитку особистості студентів, надаючи можливість для рефлексії та духовного зростання; допомагають студентам зосередитися на своїх внутрішніх цінностях та встановити особистісні орієнтири.

Серед навчальних закладів із каплицями та храмами можна виділити католицькі та християнські університети: Університет Нотр-Дам (США), Університет Джорджтаун (США); університети з мультикультурними традиціями: Кембриджський університет (Велика Британія), Гарвардський університет (США); ісламські молитовні кімнати та центри міжрелігійного діалогу: Лондонська школа економіки, Імперський коледж Лондона; університети в Україні: Український католицький університет (УКУ) у Львові, Національний університет «Острозька академія»; світські університети з міжрелігійними осередками: Університет Нью-Йорка, Колумбійський університет [14; 15; 17–20].

Сакральні простори в освітніх закладах виконують важливу роль у духовному, етичному та культурному розвитку студентів. Вони сприяють створенню сприятливого освітнього середовища, яке підтримує різноманіття, толерантність та особистісне зростання.

Особливої уваги заслуговують приклади світських університетів із каплицями.

У Гарвардському університеті (США) є Меморіальна церква (Memorial Church), яка була побудована в 1932 р. на честь випускників, загиблих у Першій світовій війні, котра функціонує як місце духовної підтримки і відкрита для студентів усіх конфесій (рис. 1).

Першою окремою будівлею для богослужінь у Гарвардському університеті була каплиця Холден, збудована в 1744 р. Коледж незабаром переріс будівлю, яку замінила каплиця в Гарвардському залі в 1766 р., потім – каплиця в Університетському залі в 1814 р. і, нарешті, каплиця Епплтон – будівля, присвячена виключно богослужінням, розташована там, де зараз стоїть Меморіальна церква [14].

Каплиця Епплтон, що простояла 73 роки до зведення нинішньої будівлі, була домівкою для релігійного життя в Гарварді до 1932 р. Її назва збереглася всередині Меморіальної церкви, оскільки частина каплиці Епплтон у головній будівлі щоденно проводить ранкову молитву. Коли каплицю Епплтон було збудовано в 1858 р. завдяки щедрості Семюеля Епплтона, відвідування ранкової молитви було обов'язковим. Коли відвідування стало добровільним у 1886 р., коледж залишився

з будівлею, яка стала занадто великою для ранкових молитов і занадто малою для недільних служб.

Після Першої світової війни президент Гарвардського університету Ебботт Лоуренс Лоуелл (1909–1933) поєднав ідею військового меморіалу з потребою в новій каплиці. Каплицю Еплтона знесли після церемонії випускних церемоній 1931 р. [14]. Для проектування нової будівлі було залучено університетську архітектурську компанію «Кулідж, Шеплі, Булфінч та Ебботт», яка б спланувала споруду, що доповнювала б вражаючу будівлю бібліотеки Віденер. Це створило відкритий простір, відомий як Театр трьохсотріччя, де проводяться церемонії випускних церемоній.

Нинішня Меморіальна церква була побудована в 1932 р. на честь чоловіків та жінок Гарвардського університету, які загинули у Першій світовій війні. Імена 373 випускників були вигравірувані всередині разом зі скульптурою під назвою «Жертва» роботи Мальвіни Гофман [2], відкрита в День перемір'я 11 листопада 1932 р. Образ лицаря у фільмі «Жертвопринесення» створено за зразком британського льотного аса Першої світової війни Ієна Хендерсона [18].

Відтоді в будівлі було встановлено інші меморіали на честь гарвардців, які пізніше загинули у Другій світовій війні, Корейській війні та війні у В'єтнамі. Протягом сімдесяти п'яти років він стояв у Гарвардському дворі навпроти бібліотеки Віденер як фізичне нагадування про духовну спадщину Гарварду. Від моменту свого заснування Гарвардська меморіальна церква щотижня має хорову музику, що виконується на недільних службах хором Гарвардського університету, який складається як зі студентів-аспірантів, так і студентів університету.

У багатьох коледжах **Кембриджського університету (Велика Британія)** є каплиці, найвідомішою з яких є каплиця Кінгс-Коледжу (рис. 2), що використовується для різних подій, зокрема хорових виступів і богослужінь, і відкрита для всіх, хто шукає духовної підтримки чи місця для рефлексії. Каплиця Королівського коледжу в Кембриджському університеті вважається одним із найкращих зразків пізньої готичної англійської архітектури та має найбільше у світі віялове склепінчасте склепіння [14; 17]. Каплицю будували поетапно королі Англії з 1446 по 1515 р., період, який охоплював Війну Троянд та три наступні десятиліття. Плани каплиці вперше розроблені в 1440-х роках за вказівками Генріха VI, чия статуя стоїть на передньому дворі коледжу. Натхненням для будівництва стало відвідування Вінчестерського собору,

і його завжди задумували масштабно, зокрема для коледжу, в якому тоді навчалося лише 20 науковців, хоча кризи королівських фінансів спричиняли численні затримки, до будівництва було залучено сотні осіб. Камінь для будівництва доставляли водними шляхами з Нортгемптона, деревину – з Ешдон-Гейлз в Ессексі та кланч (крейдянний вапняк, що використовувався як заповнення) – із села Баррінгтон у Кембриджширі. Протягом кількох десятиліть вона простояла частково збудованою в самому серці Кембриджа. Величні вітражі каплиці завершені до 1531 р., а її ранньоренесансний каркас зведено у 1532–1536 рр. Сьогодні каплиця є діючим молитовним будинком та місцем проведення хору Королівського коледжу, пам'яткою та поширеним символом міста Кембридж.

Оксфордський університет (Велика Британія) також має каплиці у багатьох коледжах, які є просторами для рефлексії, духовної підтримки та культурних подій, таких як виступи хорів.

Оксфордський університет (Велика Британія) – один із найстаріших і найпрестижніших вищих навчальних закладів світу, що складається з 38 коледжів, багато з яких мають власні каплиці як важливий елемент архітектурного та духовного простору. Серед найвідоміших – каплиці у Крайст Черч (англ. *Christ Church* – Церква Христа) і Нью-Коледжі (New College).

Каплиця в Крайст Черч є одночасно і кафедральним собором Оксфорда, відрізняється великою історичною, архітектурною та культурною цінністю, є окрасою коледжу і важливим місцем духовного життя студентів і співробітників університету [15]. Ця каплиця відзначається готичним стилем і виступає центром релігійних обрядів, концертів та академічних заходів (рис. 3).

Нью-Коледж також має власну каплицю, побудовану в готичному стилі, яка вважається визначною пам'яткою середньовічної англійської архітектури. Вона слугує як місце проведення релігійних служб, а також культурних і музичних подій. Каплиці в обох коледжах підтримують духовну атмосферу освітнього середовища, надають можливість для особистої рефлексії, медитації та участі у церковних традиціях, що створює унікальний сакральний простір у рамках академічного життя.

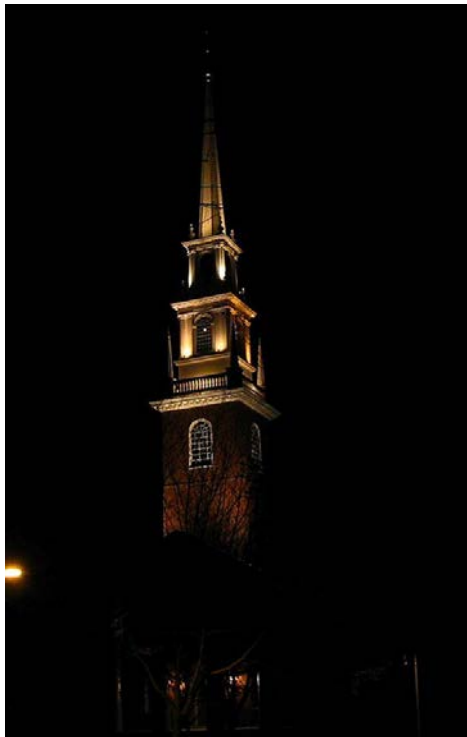
Таким чином, каплиці в коледжах Оксфордського університету відіграють важливу роль не лише як архітектурні шедеври, а й як сакральні простори, інтегровані у повсякденне життя університетської спільноти, що підтримують духовність, культурні традиції та соціальну згуртованість.

a)

б)

в)

г)

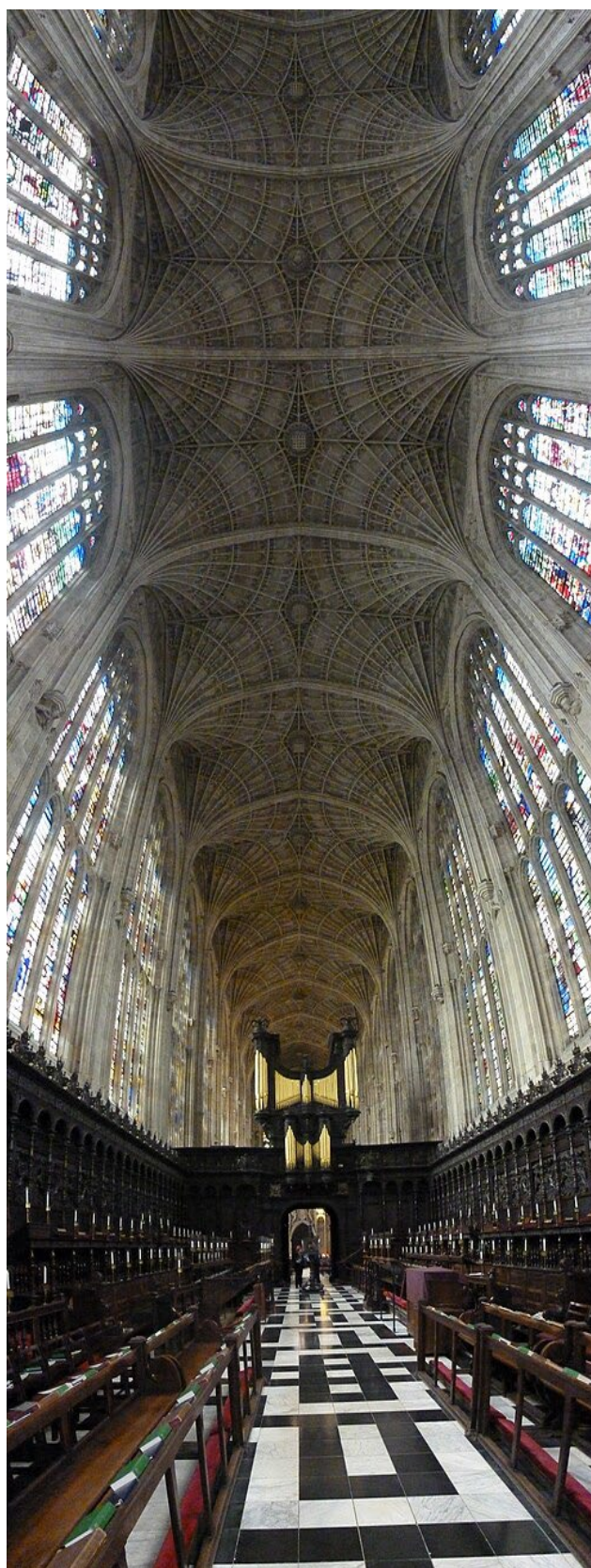
д)

Рис. 1. Меморіальна церква, Гарвардський університет.

Кембридж, штат Массачусетс, США. 1932:

а) головний вхід; б) вечірня підсвітка; в) фасад; г) вид з хорів на вівтар; д) орган

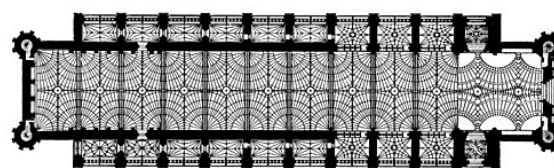
https://en.wikipedia.org/wiki/Memorial_Church_of_Harvard_University<https://memorialchurch.harvard.edu/>

а)

б)

CAMBRIDGE: KINGS COLLEGE CHAPEL.

в)

г)

д)

е)

Рис. 2. Каплиця Кінгз-коледжу Кембридж, Велика Британія. 1932:
 а) віялове склепіння; б) головний вхід в); г) бічний фасад; г) вид від ріки; д) вид із пташиного лету
<https://www.timeshighereducation.com>
https://en.wikipedia.org/wiki/King%27s_College_Chapel,_Cambridge

a)

б)

в)

Рис. 3. Храм Христа (Christ Church) Оксфорд (Велика Британія):

а) фасад; б) зал Церкви Христа;

в) центральна нава собору Христової церкви – вид на вівтар

https://en.wikipedia.org/wiki/Christ_Church,_Oxford

Університет Торонто (Канада), один із провідних академічних центрів Канади, має на своїй території унікальну архітектурну та культурну пам'ятку – каплицю, розташовану **в кампусі Вікторії Коледжу (Victoria College)**. Ця каплиця є вагомим символом історичної та духовної спадщини університету, а також слугує промислового осередку для проведення різноманітних урочистих, академічних і релігійних заходів, міжрелігійних зустрічей і як місце для індивідуальних медитацій; відкрита для студентів і персоналу всіх конфесій.

Каплиця Вікторія Коледжу вирізняється стриманою готичною архітектурою, що контекстуалізує її в традиційних англо-саксонських академічних закладах XVIII–XIX ст. Внутрішній простір каплиці організовано з урахуванням акустичних і візуальних вимог, що забезпечують ідеальні умови для проведення богослужінь, концертів класичної музики та урочистих академічних подій. Особливу увагу привертають оздоблення вітражами, які відображають як канонічні, так і історичні мотиви, пов'язані із заснуванням коледжу та університету.

Історично каплиця була заснована в період активного розширення Вікторія Коледжу, який є одним із найстаріших факультетів Університету Торонто, відомим своїм гуманітарним профілем та активною студентською спільнотою. Вона виконує не лише релігійні функції, а й служить місцем інтелектуального та духовного розвитку студентів і викладачів, що віддзеркалює концепцію університету як місця всебічного розвитку особистості.

Університет Торонто (U of T) – це державний дослідницький університет, головний кампус якого розташований на території, що оточує Queen's Park у Торонто, Онтаріо, Канада.

Каплиця коледжу Вікторії, побудована в 1892 р., перетворена на сучасний багатоцільовий простір завдяки великій реконструкції, яка зберегла характер її спадщини, одночасно покращуючи доступність, акустику та гнучкість для більш широкого спектру подій (рис. 4). Завдяки покращеному освітленню, звукоізоляції та сучасним AV-оновленням оновлена каплиця коледжу Вікторії балансує історичну елегантність із сучасною функціональністю. Освітлення модернізовано до світлодіода для кращої функціональності та енергоефективності. Стеля перероблена, щоб приховати відкриту сантехніку для більш чистого вигляду, а великий електричний екран проектора був установлений для плавного втягування, коли він не використовується. Освітлення повністю

настроюється і висвітлює особливості спадщини каплиці, такі як вітражі.

У каплиці на другому поверсі залу випускників були проблеми з шумом з інших частин будівлі. Проведено велику роботу з удосконалення звукоізоляції, включаючи встановлення звукоізоляційної панелі по обидва боки каплиці, а також утеплення в стелі та підлозі для звукоізоляції та зменшення відвороту звуку.

Проведено реставраційні роботи з ремонту стіни під п'ятьма знаковими вітражами над сценою з гребенем Університету Вікторії, Джоном Мілтоном, Джоном Веслі, Мартіном Лютером та Ісааком Ньютоном. Три пошкоджені невітряні скляні вікна були замінені розумним склом до стандартів спадщини і тепер можуть бути затемнені за необхідності. Оригінальні чавунні колони по обидва боки каплиці також були роздягнені та перефарбовані відповідно до оригінального дизайну.

Отже, каплиця в кампусі Вікторії Коледжу є не лише архітектурною домікантою, а й символічним осередком, що підкреслює інтеграцію освітніх, культурних і духовних аспектів у контексті канадської університетської традиції.

Каплиця використовується не лише для традиційних релігійних обрядів, а й як міжконфесійний простір для зустрічей, інтелектуальних дискусій, камерних концертів та індивідуальної медитації. Вона служить кристалізатором академічної ідентичності й духовного життя студентів і викладачів університету, поєднуючи історичні традиції з актуальними викликами мультикультуралізму.

Колумбійський університет (США)
має каплицю св. Павла (англ. *St. Paul's Chapel*), побудовану в 1904 р. Хоча це світський навчальний заклад, каплиця служить міжрелігійним простором для молитви та духовних подій, зокрема й для студентів із різних релігійних спільнот, забезпечує місце проведення сотень релігійних та кампусних заходів щороку, включаючи богослужіння, концерти, університетські та приватні церемонії. Каплиця спочатку була побудована як англіканська церква і тепер служить багатоконфесійним місцем із католицькими, християнськими та іудейськими богослужіннями, що проводяться щотижня, поряд з іншими заходами різних релігійних традицій протягом усього року. Відвідувачі приїжджають з усього світу, щоб побачити каплицю, одну з перших будівель у Нью-Йорку, яка буде визначена як офіційна історична пам'ятка. Каплиця відкрита щодня для приватної медитації та молитви [20].

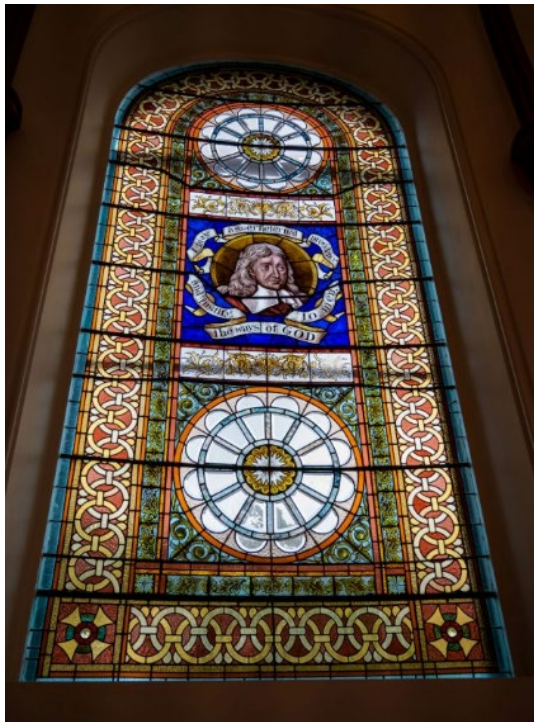
Стокс спроектував каплицю у просторі, передбачену генеральним планом МакКіма,

а)

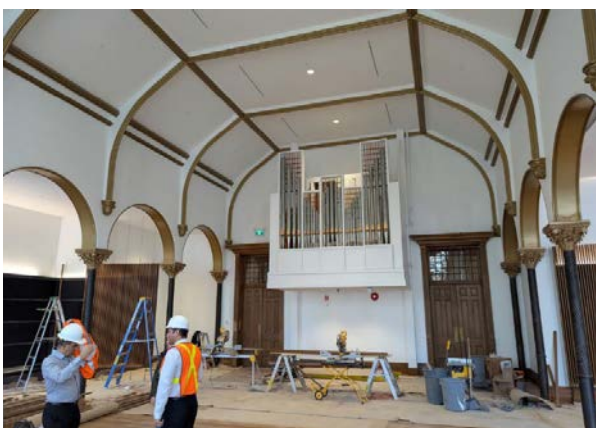
б)

в)

г)

г)

д)

Рис. 4. Каплиця у кампусі Вікторії Коледжу (Victoria College), Університет Торонто (Канада):
а) інтер'єр, вид на орган; б) інтер'єр, вид на центральну апсиду; в) вітраж; г) колона, фрагмент капітелі;
г, д) ремонтно-реставраційні роботи
<https://vicu.utoronto.ca/>

створюючи динамічну адаптацію архітектури Північного італійського Відродження. Будівля одягнена в ту ж червону цеглу і вапняк, що й інші будівлі кампуса, але її особливий характер підкреслюється використанням жовтих і білих мармурових відблисків. Найвідомішою особливістю екстер'єру є купол, пронизаний 16 арочними вікнами, дах якого покритий зеленою керамічною плиткою і увінчаний теракотовим ліхтарем.

Відвідувачі входять із вулиці через колонний портик, прикрашений інкрустованою мармуровою підлогою і стелею плитки Густавіно, над яким вирізьблена фраза *Pro Ecclesia Dei* (з лат. – Для Церкви Бога).

Дизайн без нічого хибного або оманливого, і все, навіть обробка внутрішнього оздоблення, – структурна і постійна. Інтер'єр є одним із тих рідкісних успіхів в архітектурі, які, не будучи стилем, але безпомилково мають стиль. Стокс також спроектував підлогу каплиці з мармуровими фрагментами, покладеними в хитромудрі візерунки, схожі на ті, що були в ранньохристиянських церквах Італії; візерунки були чисто декоративними і не мали символічного значення (рис. 5).

Меморіальна церква Стенфорда (Memorial Church) є важливим духовним і архітектурним центром кампусу Стенфордського університету, розташованого в Каліфорнії, США (рис. 6). Церква використовується як для релігійних, так і для культурних подій, служить не лише місцем проведення богослужінь, а й виконує функції культурного і суспільного осередку для студентів, викладачів та працівників університету; є інтерконфесійною і підтримує мультикультурну інклюзивність.

Збудована в неороманському стилі на початку XX ст., Меморіальна церква є справжньою архітектурною перлиною, яка відзначається своєю вишуканою мозаїчною оздобою, вітражами та акустикою, що сприяє проведенню релігійних служб, музичних подій і різноманітних церемоній. Особливої уваги заслуговує великий орган, що встановлений у церкві, та скульптурні деталі, які підкреслюють символізм пам'яті і духовного єднання. Стенфордська меморіальна церква є частиною пов'язаної складної системи аркад, що становлять Quad, який служить для об'єднання всього комплексу, більше нагадує європейські громадські місця, ніж американські, і, ймовірно, є однією з найважливіших особливостей оригінальної Стенфордської архітектури. Зведена в період американського Відродження і має калейдоскоп із хитромудрих деталей, який розкривається за кожного додаткового відвідування території.

Церква була заснована засновниками університету як меморіал на честь загиблих у Першій світовій війні, що надає їй особливого історичного і емоційного значення. Вона залишається місцем, де відбуваються міжконфесійні служби, громадські заходи, лекції та важливі академічні події, що сприяє формуванню єдності університетської спільноти. Висічені у внутрішніх стінах із пісковика Меморіальної церкви – це колекція повчальних і надихаючих приказок, зібраних Джейн Стенфорд протягом багатьох років.

Таким чином, Меморіальна церква Стенфордського університету є не лише архітектурним і релігійним символом, а й чинником згуртування, духовного натхнення й академічної традиції у рамках одного з провідних світових дослідницьких закладів.

Каплиця Дюкського університету (Duke University Chapel) є помітною архітектурною перлиною готичного стилю в академічному середовищі Північної Кароліни (США), зведена в першій половині минулого століття (1930–1932 рр.) і є одним із найкращих зразків нової архітектури в університетських кампусах США. Хоча Дюк – це світський заклад, каплиця використовується для міжконфесійних служб, заходів і музичних виступів.

Основні архітектурні особливості каплиці включають стрілчасті арки, велику вежу висотою понад 60 м, прозорі вітражі з різьбленим декором і скульптурні деталі, що символізують релігійні та академічні мотиви. Внутрішній простір каплиці організований так, щоб створити як акустичний резонанс для музичних та релігійних заходів, так і зорову композицію, яка забезпечує благоговіння і підкреслює духовне значення простору (рис. 7).

Розташована у Західному кампусі Університету Дьюка, каплиця Дюка настільки ж чудова за структурою, як і багата на служіння. Будівництво каплиці було розпочато в жовтні 1930 р. і завершено через два роки. У цей час студенти постійно збиралися в хатинах каменярів, щоб спостерігати, як формується каплиця. Уперше розпочала роботу в 1932 р. і була офіційно освячена 2 червня 1935 р. Дюкська каплиця продовжує бути християнською церквою з унікальним міжконфесійним характером і метою. Через свою традицію надихаючого поклоніння та музики, а також заклик ходити з людьми всіх віросповідань та обставин, каплиця виступає маяком благодаті у кампусі та громаді. Усі раді брати участь у богослужінні, навчанні, діалозі та служінні.

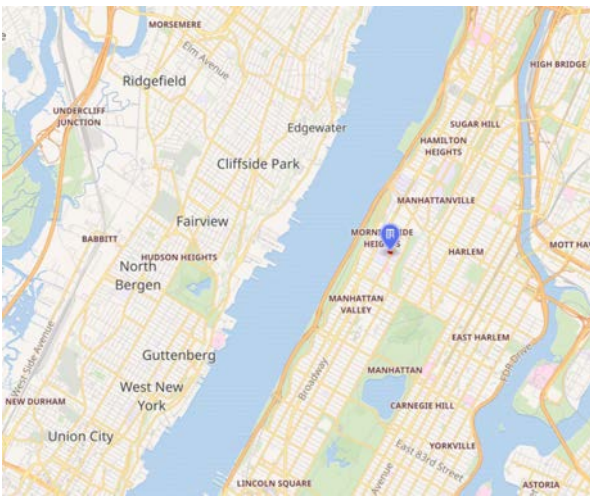
Каплиця не лише функціонує як місце проведення богослужінь, церемоній та

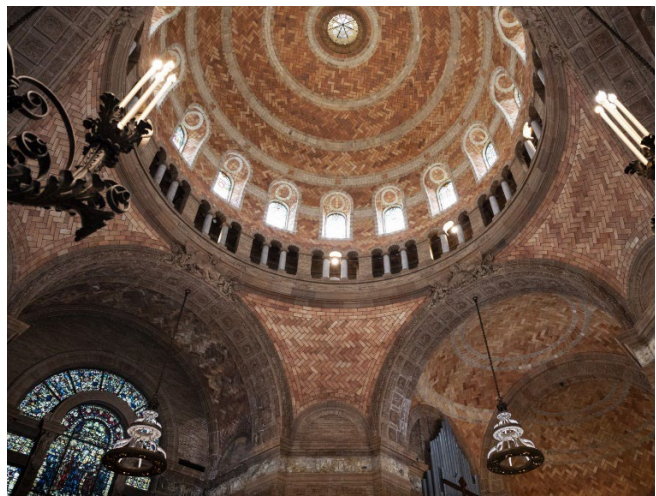
а)

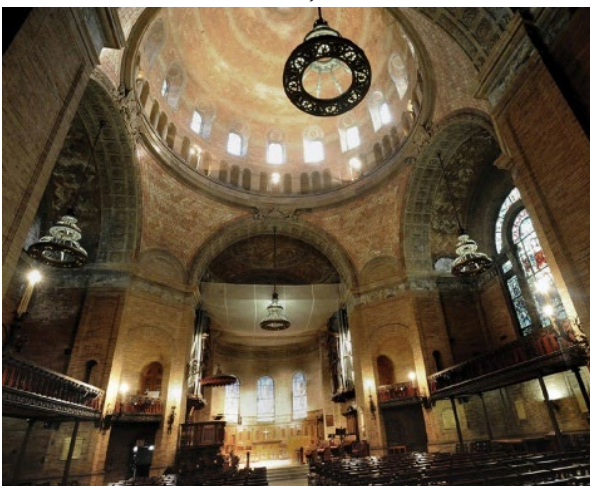
б)

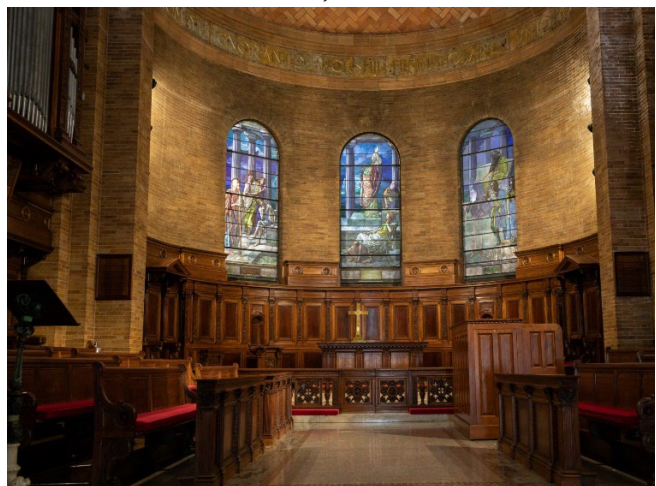
в)

г)

г')

д)

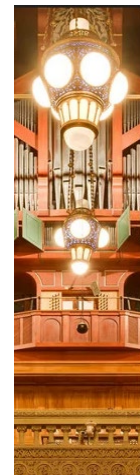
Рис. 5. Каплиця св. Павла, Колумбійський університет (США):
а, б) фасад; в) розташування на Манхетені; г-д) інтер'єр каплиці
<https://religiouslife.columbia.edu>

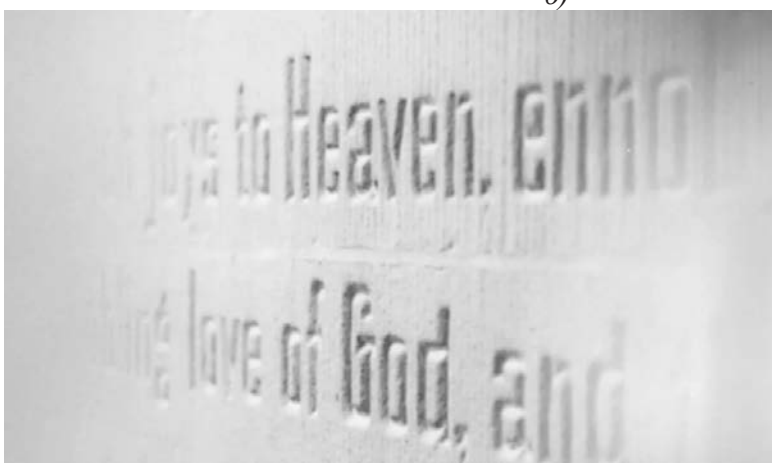
а)

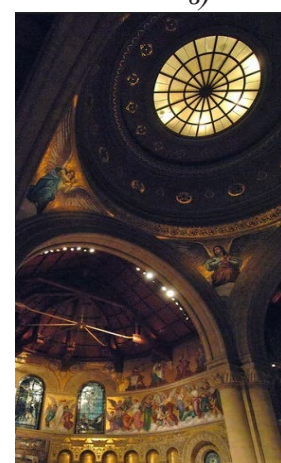
б)

в)

г)

д)

Рис. 6. Меморіальна церква Стенфорда (Memorial Church). Каліфорнія, США:

а) фасад та внутрішній дворик; б) мозаїки; в) написи на стінах

<https://orsl.stanford.edu/>

концертів, а й виконує символічну роль у житті університету, поєднуючи академічні, культурні та духовні традиції; монументальний вигляд і розкішне оздоблення сприяють формуванню ідентичності спільноти Дюкського університету, будучи центром навчання студентів, викладачів і гостей.

Отже, Дюкська каплиця є не просто сакральною спорудою, а культурним і архітектурним символом університету, що демонструє глибоке поєднання традиційності та сучасності в інтелектуальному середовищі.

Каплиця Массачусетського технологічного інституту (MIT) – це важливий духовний та архітектурний об’єкт кампусу, що відображає унікальне поєднання інноваційності та традиційних сакральних цінностей у сучасному освітньому середовищі, виконана в мінімалістичному стилі з граничною увагою до матеріалів, простору та світла.

За концепцією каплиця виступає як місце медитації та особистого відновлення в умовах інтенсивної наукової та технічної діяльності. Архітектура споруди базується на простих геометричних формах і строгих лініях, що створюють атмосферу спокою та внутрішньої концентрації. Особливу увагу приділено природному освітленню: світло, що проникає через спеціально спроєктовані вікна, наповнює інтер’єр теплом і балансом, що формується як архітектурний символ духовного просвітлення.

Матеріали, використані у будівництві: камінь, бетон і дерево, надають споруді відчуття надійності та цілісності, а їхні текстури й фактури акцентують зв’язок між природою і технікою, що відображає філософію MIT. Каплиця має багатофункціональний характер: окрім релігійних церемоній, тут проходять духовні зустрічі, концерти камерної музики, а також є місцем для рефлексії та діалогу для представників різних конфесій.

Таким чином, каплиця в Массачусетському технологічному інституті поєднує у собі сучасні архітектурні тенденції з традиціями сакральності, сприяючи духовному балансу і внутрішньому розвитку студентської та викладацької спільноти. Вона є виразним складником академічного простору, втілюючи ідею гармонії науки, культури і духовності.

Каплиця в MIT є унікальним прикладом сучасної сакральної архітектури, яка поєднує мінімалізм із традиційним духовним сенсом. Вона була збудована в 1955 р. і є важливим духовним центром кампусу, служачи місцем медитації, рефлексії, урочистостей і зустрічей для студентів, викладачів і співробітників.

Каплиця виділяється своєрідним архітектурним стилем та композицією. Вона має

кубічну форму з гладкими, строгими фасадами, що контрастує з традиційною сакральною архітектурою. Вхід акцентовано низьким, майже прихованим простором, що ніби запрошує увійти в інтимний, відокремлений світ. У центрі будівлі розташований овальний зал без вікон, що створює внутрішню камерність.

Головна архітектурна ідея – гра світла. Зал каплиці освітлюється завдяки вузьким вертикальним прорізам у стінах («світлові щілини»), які прорізають товсті бетонні стіни і пропускають природне розсіяне світло. Центральним елементом є велике кругле світло зверху (октупольне світло), що створює ефект небесного сяйва та фокусу уваги.

Використані матеріали (червона цегла та бетон) надають глибокої текстурної виразності. Лаконічність матеріалів підкреслює філософію простоти та духовності. Внутрішні сидіння і вівтар – із дерева теплої фактури, що балансує сувору монолітність стін.

Інтер’єр виділяється своєю поліфункціональністю. Перш за все, це простір для медитації: відсутність традиційних сакральних ікон і образів робить каплицю універсальним простором для представників різних конфесій і світоглядів. Зал налаштований на внутрішній спокій і зосередженість.

Особлива увага приділена акустиці: товсті стіни і форма приміщення створюють рівномірне звучання, що ідеально підходить для камерних музичних виступів та молитовних медитацій.

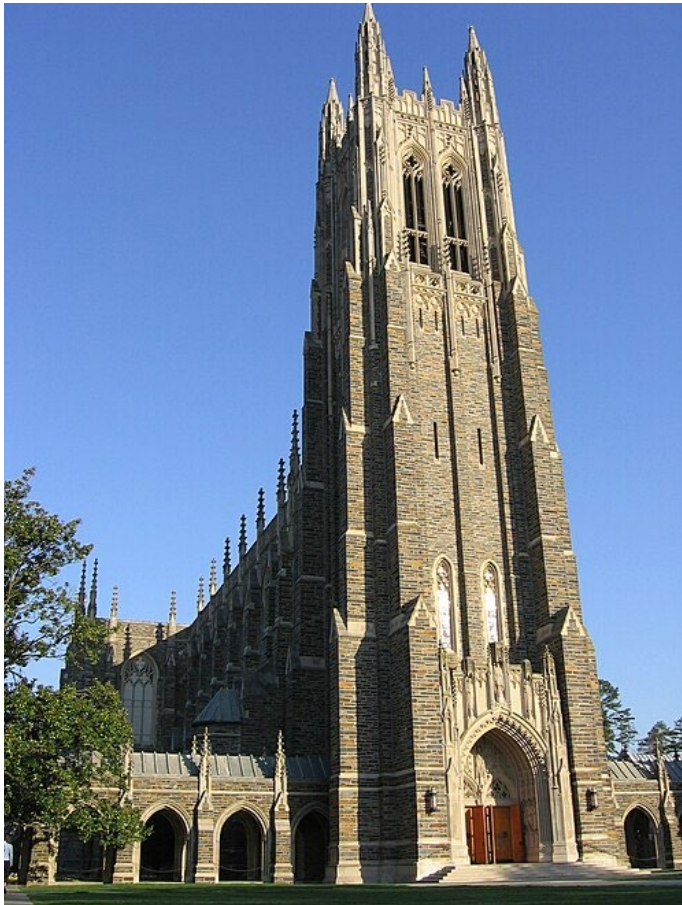
Сучасні оновлення каплиці мінімальні, адже архітектура сама по собі є надзвичайно монументальною та самодостатньою. Однак простір гнучкий для різноманітних заходів – від богослужінь до інтелектуальних дискусій.

Каплиця поєднує символізм і концептуальні ідеї та уявляється як «острів тиші» в динамічному науковому кампусі MIT; створює коридор для внутрішнього духовного досвіду серед технологічного прогресу.

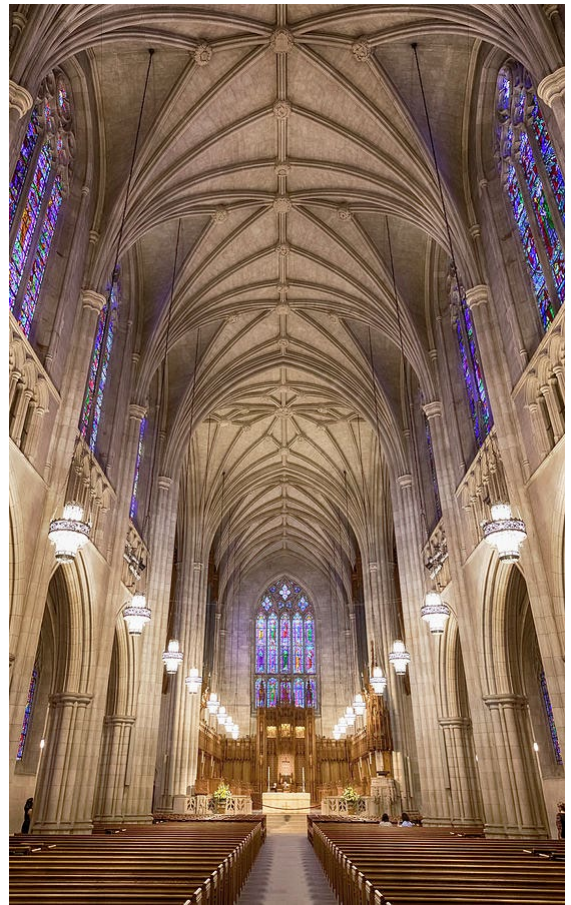
За задумом архітектура каплиці є формою молитви у площині матеріального простору: прості лінії, чисті форми й гра світла разом формують синтез мистецтва і духовності.

Конструктивний мінімалізм спрямований не на зовнішню велич, а на внутрішню глибину – на те, щоб людина могла зануритися у себе, відчути і знайти внутрішню гармонію.

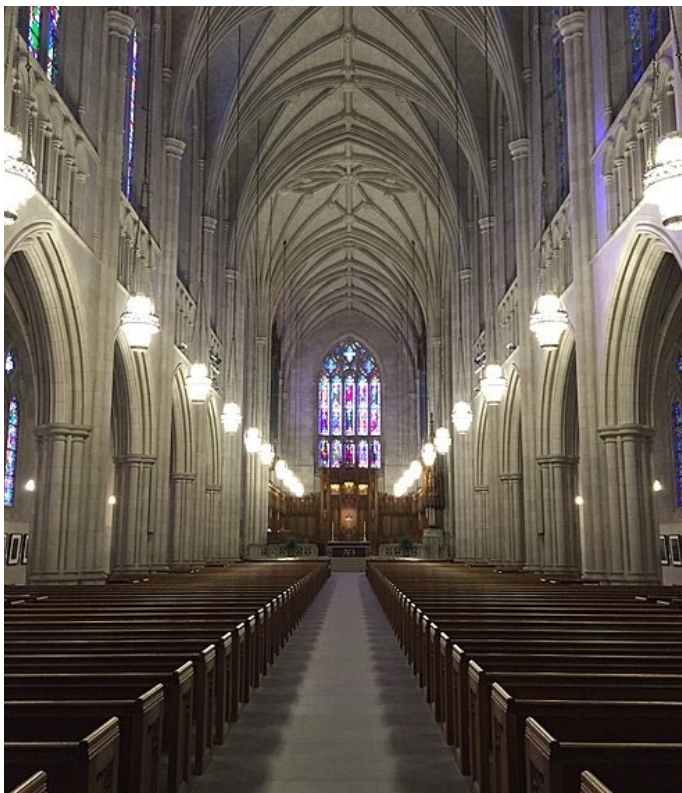
Каплиця служить неконфесійним місцем збору для спільноти MIT, пропонуючи простір для поклоніння, медитації та приватних церемоній. Оновлення каплиці в 2015 р. відновило цей знаковий приклад сучасної архітектури середини XX ст.

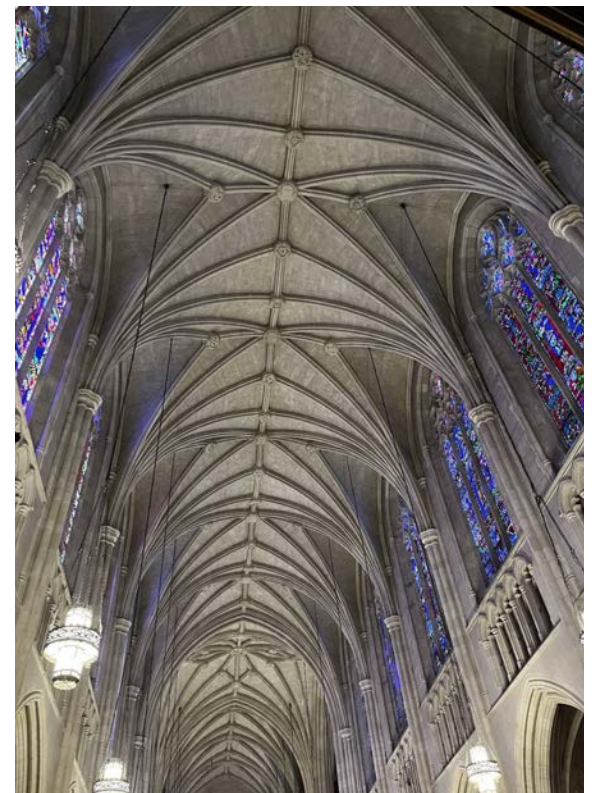
а)

б)

в)

г)

Рис. 7. Каплиця Дюкського університету (Duke University Chapel). США:
а) фасад; б, в) інтер'єр; г) склепіння
<https://www.tripadvisor.co.uk/>

Під час процесу оновлення вітражні стіни були відремонтовані, відреставровані та захищені, а шпиль і дзвіниця були тимчасово зняті, щоб можна було замінити дах. Додаткові зовнішні роботи включали ремонт і перенаправлення цегли, а також відновлення центрального вікна. Відновлений ров включає у себе нову систему фільтрації та елементи проєктування для запобігання витoku води. Ця робота відновила красу рову, що дає змогу м'якому вторинному світлу заповнювати каплицю через отвори біля основи стін. Усередині каплиці її травертинові підлоги було модернізовано та оновлено, внутрішня цегла очищена, дерев'яні поверхні відремонтовано за потреби, а нові перила додано до органного лофту. Основні системи, такі як HVAC, сантехніка та протипожежний захист, замінено або модернізовано.

Каплиця MIT (Building W15) поетично вирізняється, як формально, так і просторово, від прямолінійної мови, яка домінує на більшій частині архітектури кампуса.

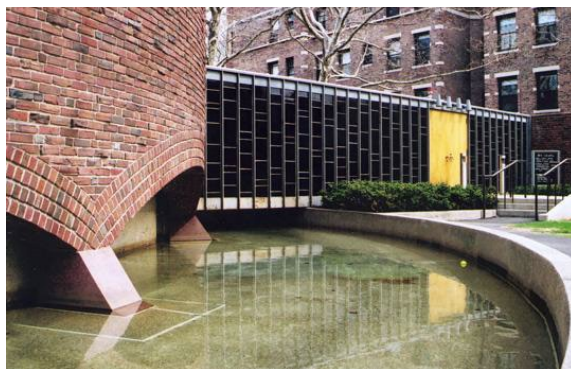
Ееро Саарінен прагнув спроектувати інтимний простір, який би підтримував візуальний зв'язок із кампусом через знайоме використання бостонської цегляної кладки, але все ще тримає свою основу проти монументальності будівель Вільяма Веллса Босворта. Циліндрична форма повертає до ресансових гробниць, зокрема Донато Браманте в Римі, тоді як хвилюподібні кривизни нагадують багаті контури, що відсилають до барокової архітектури.

Зовнішній вигляд перемишується цибулею клінкеру, або цеглою, деформованою надмірним теплом, надаючи поверхні строкату текстуру, яка імітує фасад будинку Alvar Aalto's Baker House. Неглибокий рів обмежує структуру, а скляний периметровий проріз в основному просторі збору дає змогу відбивати світло на поверхні води і розсіюватися в кімнаті, спритно змішуючи інтер'єр і зовнішній вигляд.

Окулос над вітварем також малює у каскаді світла, який відскакує від делікатного екрану з металевої роботи, вітвар Гаррі Бертоя (1955).

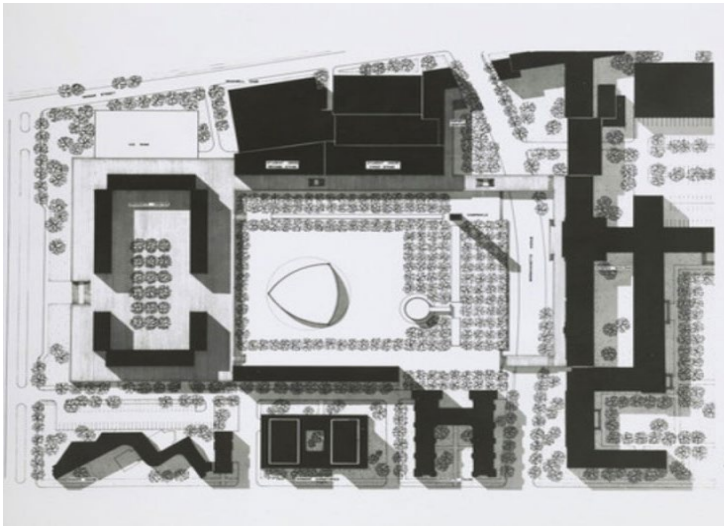
a)

б)

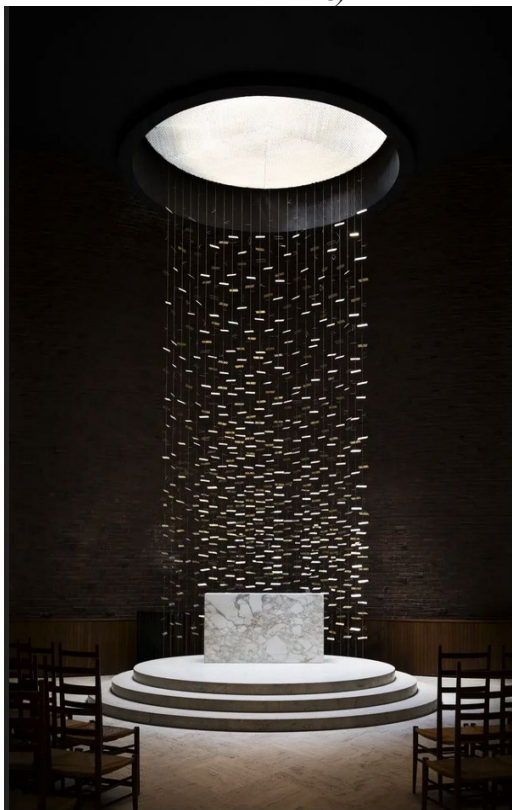
в)

г)

г)

д)

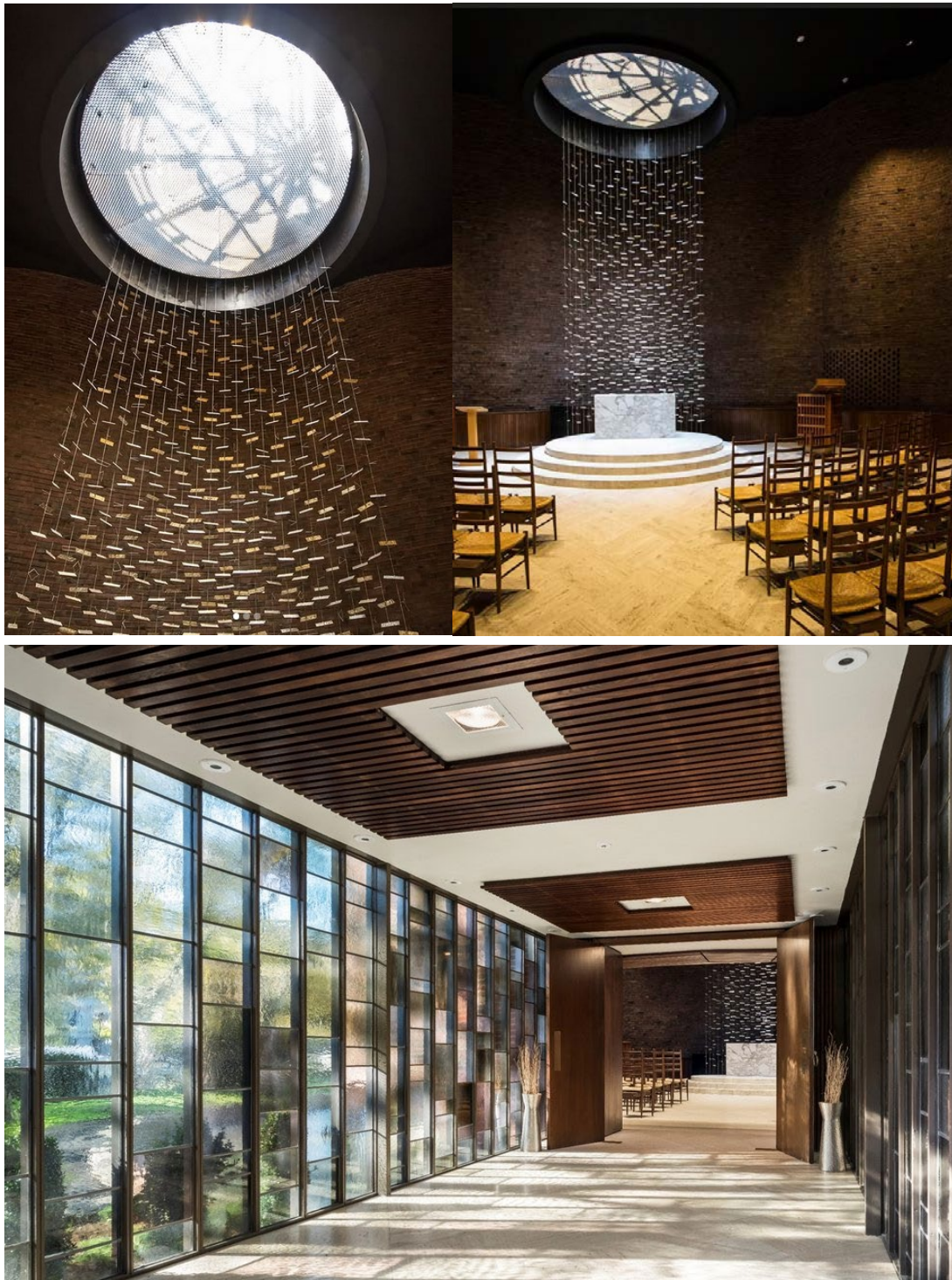
е)

Дослідження виявило такі функції сакральних просторів в освітньому середовищі:

1. Духовна підтримка та ідентичність: сакральні простори сприяють формуванню цілісної ідентичності, дають змогу звертатися до власних цінностей, усвідомлювати приналежність до історичної спадщини чи релігійної традиції; в університетах такі простори об'єднують студентів різних віросповідань, підтримують культурну різноманітність.

2. Психологічний комфорт та благополуччя: дослідження підтверджують: місця тиші, роздумів і медитацій позитивно впливають на психоемоційний стан учнів і студентів, знижують рівень стресу, тривожності, сприяють відновленню психологічних ресурсів.

3. Простір для діалогу й толерантності: урахування мультикультурності розширює роль сакральних просторів як платформ для міжрелігійного діалогу, сприяння

ж)

Рис. 8. Каплиця Массачусетського технологічного інституту (MIT):

а) загальний вигляд; б) рів та перехід; в) вид із пташиного лету; г) генеральний план; г') процес зведення шпилью; д) окулюс над вітарем; е) відреставрований вітар; ж) лобі з відреставрованою та посиленою стіною зі скляної штори

<https://images.squarespace-cdn.com>

толерантності та поваги до різних традицій; організація спільних заходів (молитви за мир, ритуальні зустрічі, дні пам'яті) сприяє укріпленню соціального капіталу спільноти.

4. Естетичний і символічний вплив:

архітектурні рішення таких просторів, використання світла, кольору, символів формують особливу атмосферу, яка активізує

ціннісно-орієнтований досвід; сакральні простори надихають на творчість, сприяють формуванню естетичного смаку.

Водночас необхідно зазначити виклики та перспективи інтеграції сакральних просторів в освітню інфраструктуру. Створення сакральних просторів потребує делікатного підходу: важливо враховувати розмаїття релігій, переконань та світоглядів студентів і працівників. В Україні поступово поширюється досвід мультирелігійних молитовних кімнат, меморіалів героїв, Кабінетів тиші чи просторів для медитації. Водночас виникають питання щодо фінансування, адаптації архітектури, формування інклюзивної політики щодо релігійної та світоглядної нейтральності закладу.

ВИСНОВКИ

Сакральні простори в освітніх закладах відіграють багатогранну роль: вони не лише задовольняють духовні потреби окремих осіб, а й сприяють формуванню інтегрованої, солідарної та відкритої спільноти. Їх наявність – показник зрілості інституції, здатної поєднувати традицію і сучасність, плекати різноманіття й цілісність освітнього середовища.

Сакральні комплекси в освітніх закладах – це місця духовної та психологічної підтримки, які сприяють формуванню етичних цінностей та розвитку міжрелігійного діалогу, збереженню архітектурної та культурної спадщини, стимулюють розвиток особистості.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Атаман Л.В. Суспільно-географічне дослідження сакральних просторів Поділля : дис. ... канд. геогр. наук : 11.00.02. Київ, 2017. 211 с
- [2] Водотика О.Ю. Архітектура православних храмів України: історія та сучасність. Київ : СПД Коляда О.П., 2006. 160 с.
- [3] Гнатюк Л.Р. Протиріччя у формуванні художнього образу сакрального простору в архітектурі ХХ століття. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2020. Вип. 56. С. 17–31. DOI: 10.32347/2077-3455.2020.56.17-31
- [4] Гнатюк Л.Р. Створення духовної атмосфери сакрального простору. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2021. Вип. 59. С. 16–27. DOI: 10.32347/2077-3455.2021.59
- [5] Гнатюк Л. Роль мистецтва та символу у формуванні сакрального простору. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2020. Вип. 58. С. 32–47. DOI: 10.32347/2077-3455.2020.58.32-47
- [6] Гнатюк Л.Р. Тенденції формотворення сакрального простору у ХХ столітті. *Містобудування та територіальне планування*. 2021. Вип. 76. С. 49–62. DOI: 10.32347/2076-815x.2021.76.49-62
- [7] Гнатюк Л.Р. Зародження модернізму в сакральній архітектурі. *Теорія та практика дизайну*. 2021. Вип. 24. С. 5–16. <https://doi.org/10.18372/2415-8151.24.16287>.

[8] Гнатюк Л.Р. Репрезентація концепту «краса» у формуванні сакрального простору ХХ століття. *Теорія та практика дизайну. Архітектура та будівництво*. 2024. Вип. 1(31). С. 25–34. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8151.2024.31.3>

[9] Духовно-моральне виховання дітей і молоді в сучасному освітньому просторі : матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. Харків, 2023. URL: <https://spf.uhsp.edu.ua/2023/07/03/duhovno-moralne-vyhovannya-ditej-i-molodi-v-suchasnomu-osvitnomu-prostori-vitchyznyanyj-ta-zarubizhnyj-dosvid-notatky-mizhnarodnoyi-naukovo-praktychnoyi-konferentsiyi/> (дата звернення: 24.04.2025).

[10] Методологічні вимоги та концептуальні засади інтеграції сакральної архітектури та дизайну : наукове видання. Запоріжжя, 2023. URL: <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2023/89/10.pdf> (дата звернення: 24.04.2025).

[11] Проскурняков В. Розвиток архітектури духовно-гуманітарних освітніх закладів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Архітектура». 2022. Вип. 2(8). <https://doi.org/10.23939/sa2022.02.147>.

[12] Проскурняков В., Стоцько Р. Сучасні архітектурні традиції проектування та будівництва відроджених освітніх закладів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2004. № 10. С. 104–113.

[13] Стоцько Р.З. Формування архітектури християнських духовно-гуманітарних освітніх центрів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Архітектура. 2018. № 895. С. 82–88. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/nov/19600/19.pdf> (дата звернення: 24.04.2025).

[14] Bethell John T. Harvard Observed: An illustrated history of the University in the twentieth century. Cambridge: Harvard Magazine Incorporated, 1998. 111 p.

[15] Christ Church. University of Oxford. Retrieved 1 November 2022. URL: www.ox.ac.uk (дата звернення: 24.04.2025).

[16] Gnatiuk L. Dziedzictwo sakralne : przestrzeń muzeum lub miejsce żywej parafii. *Przestrzenie muzealne w strukturze miasta*. Redakcja naukowa. RZESZÓW: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2023. P. 189–204.

[17] Historic England. «King's College Chapel (Grade I) (1139003)». National Heritage List for England. Retrieved 9 September 2022.

[18] Hoffman Malvina. Yesterday is Tomorrow: A Personal History. Crown Publishers. 1965. 192 p.

[19] Warrior Josephine. A Guide to King's College Chapel. Photography and design by Tim Rawle (Cambridge 1994, reprinted 1997, 2001, 2003, 2007, 2014).

[20] White Norval; Willensky, Elliot; Leadon, Fran (2010). AIA Guide to New York City (5th ed.). New York: Oxford University Press. 498 p.

REFERENCES

[1] Ataman, L.V. (2017). *Suspilno-heohrafichne doslidzhennia sakralnykh prostoriv Podillia* [Socio-geographical study of sacred spaces in Podillia].

Candidates' thesis. Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka [in Ukrainian].

[2] Vodotyka, O.Yu. (2006). Arkhitektura pravoslavnykh khramiv Ukrainy: Istoriia ta suchasnist [Architecture of Orthodox churches in Ukraine: History and modernity]. SPD Koliada O.P. [in Ukrainian].

[3] Gnatiuk, L.R. (2020). Protirichchia u formuvanni khudozhnogo obrazu sakralnogo prostoru v arkhitekturi XX stolittia [Contradictions in shaping the artistic image of sacred space in 20th-century architecture]. Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia, 56, 17–31. <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2020.56.17-31> [in Ukrainian].

[4] Gnatiuk, L.R. (2021). Stvorennia dukhovnoi atmosfery sakralnogo prostoru [Creating a spiritual atmosphere of sacred space]. Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia, 59, 16–27. <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2021.59> [in Ukrainian].

[5] Gnatiuk, L.R. (2020). Rol mystetstva ta symptolu u formuvanni sakralnogo prostoru [The role of art and symbol in the formation of sacred space]. Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia, 58, 32–47. <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2020.58.32-47> [in Ukrainian].

[6] Gnatiuk, L.R. (2021). Tendentsii formatvorenna sakralnogo prostoru u XX stolitti [Trends of sacred space formation in the 20th century]. Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia, 76, 49–62. <https://doi.org/10.32347/2076-815x.2021.76.49-62> [in Ukrainian].

[7] Gnatiuk, L.R. (2021). Zarodzhennia modernizmu v sakralnii arkhitekturi [The emergence of modernism in sacred architecture]. Teoriia ta praktyka dyzainu, 24, 5–16. <https://doi.org/10.18372/2415-8151.24.16287> [in Ukrainian].

[8] Gnatiuk, L.R. (2024). Reprezentatsiia kontseptu «krasa» u formuvanni sakralnogo prostoru XX stolittia [Representation of the concept of «beauty» in the formation of 20th-century sacred space]. Teoriia ta praktyka dyzainu. Arkhitektura ta budivnytstvo, 1(31), 25–34. <https://doi.org/10.32782/2415-8151.2024.31.3> [in Ukrainian].

[9] Dukhovno-moralne vykhovannia ditei i molodi v suchasnomu osvithnomu prostori: Materialy Mizhnarodnoi nauk.-prakt. konf. (2023) [Spiritual and moral education of children and youth in the modern educational space: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference]. (2023). Kharkiv. Retrieved from: <https://spf.uhsp.edu.ua/2023/07/03/duhovno-moralne-vykhovannia-ditei-i-molodi-v-suchasnomu-osvithnomu-prostori-vitchyznyanyj-ta-zarubizhnyj-dosvid-notatky-mizhnarodnoyi-naukovo-praktychnoyi-konferentsiyi/> [in Ukrainian].

[10] Metodolohichni vymohy ta kontseptualni zasady intehtatsii sakralnoi arkhitektury ta dyzainu: Naukove vydannia [Methodological requirements and conceptual foundations of the integration of sacred architecture and design: Scientific publication]. (2023). Zaporizhzhia. Retrieved from: <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2023/89/10.pdf> [in Ukrainian].

[11] Proskuriakov, V. (2022). Rozvytok arkhitektury dukhovno-humanitarnykh osvithnykh zakladiv [Development of architecture of spiritual-humanitarian educational institutions]. Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Seriya: «Arkhitektura», 2(8). <https://doi.org/10.23939/sa2022.02.147> [in Ukrainian].

[12] Proskuriakov, V., & Stotsko, R. (2004). Suchasni arkhitekturni tradytsii proiektuvannia ta buduvannia virodkhovnykh osvithnykh zakladiv [Modern architectural traditions of designing and constructing faith-based educational institutions]. Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika», (10), 104–113. [in Ukrainian].

[13] Stotsko, R.Z. (2018). Formuvannia arkhitektury khrystyianskykh dukhovno-humanitarnykh osvithnykh tsentriv [Formation of architecture of Christian spiritual-humanitarian educational centers]. Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Arkhitektura, (895), 82–88. Retrieved from: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/nov/19600/19.pdf> [in Ukrainian].

[14] Bethell, J.T. (1998). Harvard Observed: An illustrated history of the University in the twentieth century (p. 111). Cambridge: Harvard Magazine Incorporated [in English].

[15] Christ Church. University of Oxford. (n.d.). Retrieved November 1, 2022, from <https://www.ox.ac.uk> [in English].

[16] Gnatiuk, L. (2023). Dziedzictwo sakralne: przestrzeń muzeum lub miejsce żywej parafii [Sacred heritage: The space of a museum or a living parish]. In Przestrzenie muzealne w strukturze miasta (pp. 189–204). Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego [in Polish].

[17] Historic England. (n.d.). King's College Chapel (Grade I) (1139003). National Heritage List for England. Retrieved September 9, 2022, from <https://historicengland.org.uk> [in English].

[18] Hoffman, M. (1965). Yesterday is Tomorrow: A personal history (p. 192). Crown Publishers [in English].

[19] Warrior, J. (1994). A Guide to King's College Chapel (T. Rawle, Photography & Design). Cambridge. (Reprinted 1997, 2001, 2003, 2007, 2014) [in English].

[20] White, N., Willensky, E., & Leadon, F. (2010). AIA Guide to New York City (5th ed., p. 498). New York: Oxford University Press [in English].

ABSTRACT

Gnatiuk L. The formation and role of sacred spaces in educational institutions.

The article aims to analyse contemporary architectural approaches to the organisation of sacred spaces in educational institutions, classify their functions, and

identify promising areas for their implementation in infrastructure, taking into account multiculturalism and diversity of worldviews.

The purpose of the study is to provide a theoretical and methodological justification for the processes of forming sacred spaces in educational institutions, as well as to reveal their role in ensuring the spiritual and moral development, psychological comfort, and sociocultural integration of participants in the educational process.

Research methodology. The study is based on a comprehensive analysis of sacred complexes integrated into the educational space, using a comparative study of architectural solutions. The work uses an interdisciplinary approach that includes sociocultural, psychological, and functional-architectural criteria for assessing the effectiveness of sacred spaces in higher education institutions.

Research results. It has been established that sacred spaces in educational institutions not only provide religious functions but also significantly influence the psychological climate, ethical education, and identity formation of the university community. The role of such spaces in creating open, interfaith, and flexible environments that support the personal development and spiritual self-expression of students and teachers has been revealed.

The scientific novelty of the study lies in the systematization and expansion of theoretical approaches to the integration of sacred elements into the global educational space, as well as in the proposed methodology for harmonizing religious and spiritual functions with the academic needs of modern university campuses. Gaps in the regulatory and methodological support for the design of sacred spaces in Ukraine have been identified, and ways to overcome them have been proposed.

Practical relevance. The results of the study are important for architects, educational institution planners, and educational institution managers who contribute to the improvement of the design and functioning of sacred spaces that ensure cultural inclusion, psychological support, and improvement of the quality of the educational environment. The proposed recommendations can be used to develop regulatory documents for the design of sacred complexes in educational institutions around the world.

Keywords: sacred space, educational institutions, academic campus, chapel, university, spirituality, multiculturalism, interfaith, religious inclusion, cultural heritage, Gothic architecture, functionality of space, design, psychological climate, ethical education, integration of sacred architecture, spiritual and educational dialogue, restoration, student environment.

AUTHOR'S NOTE:

Gnatiuk Liliia, Candidate of Architecture, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Computer Design and Graphics Technologies, State University «Kyiv Aviation Institute», Kyiv, Ukraine, e-mail: liliia.hnatiuk@npp.kai.edu.ua, orcid: 0000-0001-5853-9429.

Стаття подана до редакції 18.07.2025 р.

Стаття прийнята до опублікування 19.08.2025 р.

Стаття опублікована 30.10.2025 р.